

# TIDEVARVET

Nr 34 · 20 Augusti

Nr 34 · 5 årg. 1927

## Tidevarvet Nr 34

# Samarbete och samvinst.

## Jag är skyldig!

Den förlutna veckan har gått i kooperatörens tecken. Till den redogörande Tidevarvets medarbetare givit i **Samarbete och samvinst** blott en randamärkning; varför flugo inte ryssarna ta ut, låt vara tiden var knapp, att de voro besvärliga. De äro sällsynta fåglar på internationella kongresser. Man bör inte av dem annat än i deras fjärran land eller genom deras agenter. Allt umgänge är annars grått över gränser. Man borde varit rädd om dem som om ägg när de voro här. Antligen ett tillfälle att visa att man kan umgås, att rannsaka dem, att genom tilligt lysnans få veta något om dessa underliga figurer. Resa de nu hem med känslan av att ha blivit munkvade, så är klyftan ytterligare vidgad mellan de två världarna och det är skada.



Anna Wisborg.

paste rötter i sammanlutningen av de små enskilda hushåll, där de mest elementära behoven av mat och dryck, kläder och husrum hos en viss liten grupp av konsumenter skall tillfredsställas. I varje sådana liten sammanslutning av konsumenter som ett hem utgör, är ju husmodern den som framför andra står för allt behövstäckningen tillgodose. Hushövrinnorna borde alltså vara självskrivna medrepresentanter i den kooperativa rörelsen. Att den sedan, när organisationen en gång är byggd, likt ett väldigt träd sträcker sina grenar ut över vidare områden med ideella kraft på fred mellan folken och jämlikhet mellan klasser, raser och kön, förändrar inte det faktum att dess rötter äro fästa i de enskilda små hushållen.

Det föreföll därför också alldeles självklart att den kooperativa veckan i Stockholm skulle inledas med de svenska hushövrinnors kooperativa kongress.



Emmy Freundlich.

En halv timma före den tid som utsatts för Saccos och Vanzettis avrättning uppsköt den. Man ser när detta skrivs icke genom löcknet av alla underliga telegram som uppskottet beaktas för att myndigheterna skulle få tillfälle att ytterligare bekräfta allt; vi ha gjort rätt, eller om det betydde: vill se efter om det är möjligt att vi gjort orätt. Det är på ett par enskilda människors förmåga att säga: jag kan ha missagt mig, allt ser beströ, Zn man är det som åtminstone inte kan det domaren som fällde domen. Han har gjort i högre rätt avgjort att han fört rannsakningen opartiskt.

Det lover inte gott, men är det så förvånande? Det sägyltas av allt i världen just nu är att någon säger upp och säger: jag har missagt mig eller: jag är skyldig. Det vanligaste av allt är den som säger upp och säger: jag har rätt, du har orätt.

Har samvetet försvunnit ur världen alldeles som himmelriket har försvunnit och i sällskap med det?

Eller är det detta: under kriget vågade ingen man och inlet folk stå upp och säga: jag är skyldig. Det var för mycket och för osäkradigt att vara skyldig då. Så lärde sig alla att säga: det är skyldig, ty någon måste vara det. Men sedan kommo alla anknelade, och målslöckerna. Alla voro förtärliga, ingen hade gjort orätt, alla kunde peka på var skulden låg. Till slut kunde även något så förfärligt uppstå som estejarntjänsten Hermines m. m. möire.

Under kriget väste propagandan till jätteindustri. Det var den sämre sortis propaganda som när som helst besegrar: 1) min sak är god, 2) din sak är dålig. Dessa metoder smitta av sig på alla människor och förhållanden. Det är förskädd. Påstått har man sänkt i hållning och skick. Samtidigt, när jag överraskar mina ord och handlingar, kan jag gånås någås säga: du talar som en propagandachef, och det är genant.

I Saccos och Vanzettis fall var utgångspunkten att bevisa två oskyldigt dömdas oskyld. Det låg så till, att deras sak inte ens fick tas upp till en godkännande av några maktiga herrar och därefter erkännas möjligheten av att de missagt sig.

Något sådant kan inte guvernör Fuller göra utan att bli en död man, heter det. Är det så får han väl också en politiker för att rätta sin själ, vilken är viktigare än karriären, ty den håller länge.

Men det är något på tok om man blir en död man för att man erkänner ett missag och håller sig uppe genom att förneka det.

Av alla våra dömar över andra framgår även, för dem livnagte propagandan i logiska stunder ett ett överdragsligt antal människor äro ledförliga och det blir alltså svårare och svårare att hålla upp sin egen rätt partii, sitt enskildnadsställning. Men man försöker.

Nu är det länge sedan en syndabekännelse ljöd ut över världen. Den första som kom skulle göra en oerhörd verkän. Guvernören i Massachusetts har ett blysnede tillfälle. Det står honom till kredit för att tillstå. Attentaten har givits gjort det svårare för honom, framläre vika i hans öra: var inte fog Fuller.

Men vi skulle inte tycka att han var fog full. Vi skulle tycka det vore möjligt att vara så god. Det skulle låta själredolition och lätets tycka haft som ligger över världen om en man steg upp och sade: icke du äro skyldiga, men jag. Världens samvete, ty det finns, fast det är dåligt, skulle kanske börja andas.

Debes.

Dagens ledare Huvudet högt är inspirerad av Folkskolläraförbundets läroplan.

Artikeln Domprost och sötaren ger den utlovade redogörelsen för Fellowship-rörelsen i England. Vi skulle gärna se att ett meningsutbyte kompe i gång i Tidevarvet om gamla och nya former av föreningsliv.

En tidningsnotis utplyser att Frisinnade Ungdomsförbundet uppblästa vid förbundskongressen i Östra Söndagen och att i stället bildats en ungdomlig grupp.

Gick det då inte längre att hålla samman en neutral ungdomsförening kring diskussion om frisinnade idéer?

Är det valen som kasta sin skugga framför sig?

Frisinnade landsföreningen äger redan en ungdomsförening. Till den får väl då de folkfrisinnade medlemmarna av det upplösta förbundet sluta sig? Visserligen har beslut meddelats utan några kommentarer, och de medlemmar av Stockholmsavdelningen vi talat med säga sig intet veta vare sig om andledning till beslutet eller konsekvenserna, då det icke diskuteras i föreningen. Men kan man inte väga anta att en ungdomlig grupp sluter sig till Sveriges liberala ungdom? I så fall kan inte excellensen Ekman som varit medlem av Frisinnad ungdom gå in i den nya organisationen.

### Kooperationen som samhälls-rörelse.

Den stora samhälls-rörelse som kallas kooperativen har under den gångna veckan haft sin inför världen synliga högtids- och räkningskapad, den dag då dess anhängare från hela världen fått komma tillsammans och gemensamt göra sig reda för vad man vunnit, vad man vill för framtiden, vad man menar med sitt arbete. Högtidsdagen har firats i Stockholm, där tre olika kongresser, alla ägnade dop kooperativa rörelsen avlöst varandra, Svenska kooperativa kvinnogillesförbundet, Internationella kvinnogillesförbundet samt Internationella Kooperativa Alliansen, d. v. s. kooperatörernas världsförbunds kongress.

Som nästan alltid är fallet ge de stora festerna i en rörelses liv bara en dämpad återgång av vad rörelsen i sitt vardagsliv innebär av framsträvande arbete och idealitet. De många orden under förhandlingarna förbli ord, de nödvändiga reglerna för tankelutets yttre former byggas lätt upp skranker för den personliga kontaktens livande frihet. Man hinner heller inte under de anslagna timmarna att se så djupt in på rörelsens olika sidor som dessa kunde förtjena. Men alltså lyckas man nog att i diskussionerna och de faktiska utplösningsarna urskilja några riktningar vilka tyda på rörelsens närmaste mål, svårigheter och landvinningar.

Kooperationens mål är, som man med sin av dagpolitiska strider och av okunghet ofta skynds blick då och då borde klart påminna sig, att tillfredsställa samtliga konsumenter bästa möjliga behovstillfredsställelse. Detta syfte är grunden för dess existens. Det är bara under förutsättning att den lyckas bilttne i detta ää den nu gångse vinsthushållningen, som den har något berättigande.

Den konsumentkooperativa rörelsen avslutar sig, för att citera Anders Örne i hans lilla skrift Kooperativism — med all reservation mot pressande av uttrycken, nära till den gamla familjebehovstillfredsställelse. Detta syfte är grunden för dess existens. Det är bara under förutsättning att den lyckas bilttne i detta ää den nu gångse vinsthushållningen, som den har något berättigande.

### Kvinnogillens kongress.

Representanter för kvinnogillena i så gott som hela Sverige hade här samlats för att under sin ordförandes fru Anna Johansson-Visborgs ledning diskutera frågor vilka äro dem nära om hjärtat. I denna främsta krets blev också samvaron av stort värde.

### Kvinnogillens uppgift är, som Tidevarvet redan nämnt, främst att bland kvinnorna sprida rikade kunskaper dels om ekonomiska ting, dels av mera allmän art. Vid kongressen behandlades frågan om möjligheten att bereda kvinnogillens medlemmar tillfälle till billigare

## De dödsdömda.

Av KARIN BOYE.

Vid den stora råttedagen, efter domen, efter telen, höll de dömdas tyva tankar samspråk i den tygta salen,

su den ene till den andre: 'Nu vet ingen hur det går oss. Kanvke är det snart början till ett verk, som återstår oss.

Dinm drog är mycket bleko, vita som den vita glöden, levande som lögr löver. Anna har lo långt till döden.

Brinnande och utan fruktan går vi till det bittra slat, brinnande och utan fruktan sliger anden som en gnista.

Den kan drinas långt av vinden genom viddar tomma, kolla, men där skogen står som torrast ska ted hela gnistar falla.

(Ur Clarie.)

varom inte, nedbringa Edra livsmedelskostnader genom inköp i våra butiker

kurser vid Kooperativa Förbundets sammarskola Vår Gärd i Saltsjöbaden, för att dessa i större utsträckning skulle kunna besöda skolan. Vidare föreslogs att man inom kvinnogillena borde anordna studiecirklar med ämnet kooperativt samt möjligen även i hushörskolor samt skolor för huslig ekonomi införda detta ämne.

Bland diskussionsämnen förekom även frågan om Kooperativa förbundets värder och deras beskaffenhet. Nyttan av en allmän rådgivning lades härvid i dagen. En av deltagarna var en anställd vid en fabrik tillhörig K. F. kunde lämna upplysningar om vilka sorter av exempelvis skokräm som tillverkas och därför kunna tillhandahållas eller om kontrollen över kryddarnas vikt, varför eventuella tvivel kunde undanröjas. I detta hänseende fungerar ju konsumtionsföreningarnas medlemsråd som ypperliga kontrollanter av butikernas skötsel, ett område där kvinnorna kunna göra och även ha gjort goda insatser.

Slutligen enade man sig om att kvinnorna, för att vinna det nödiga inflyttandet, allmänt borde ingå som självständiga medlemmar av konsumtionsföreningarna, i tillfälle för att som hittills hushållskäggen hushållaren varit hemmets representant i föreningen. Genom att personligen ingå som medlemmar skulle kvinnorna även få talan vid K. F.'s kongresser och därigenom få tillfälle att framföra sina synpunkter.

### Internationella kvinnogilleskonferensen.

Vid den internationella kvinnogilleskonferensen, där sex länder vore representerade, diskuterades också hushållskäggen frågor, som främst rör av intresse för hushållsrar: behovet av rennningssmedel, kampen mot varuförskning, möjligheten att reformera metoderna för tvätt.

Särskilt i diskussionen om denna senare fråga visade det sig, som ju ofta händer, hur en till synes enkel och vardaglig sak kan utgöra mycken till en förvånad värde. Om man utan vidare får höra tala om att en internationell konferens diskutera tvättstugor som en (Forts. å sid 4.)

**Vid köp av villa**  
I Appleby, Smedstället och Åsten värd Edar med förtroende till **Byggnadsfirmans Villabyrå**  
Höglandstorgets hjälpligt.  
Tel. Åsten 555.

**Äro Edra inkomster för stora?**

**KONSUMTIONSFÖRENINGEN STOCKHOLM**

**KNUTSONS OTTOMANER**, erkända för sin hållbarhet, största sortering av överkast. Dalagatan 14.

# TIDEVARVET

Utkommer varje helgfri lördag. Shussplan 1, 2 tr., Stockholm.

### REDAKTÖR:

Elin Wägner.

Mottagningstid kl. 10-11.

Telefon Norr 48 42.

### EXPEDITION:

Telefon Norr 282 43.

Kontorstad kl. 10-12 f. m. 1-4 e. m.

### PRENUMERATIONSPRIS:

För helår kr. 6:-, halvår kr. 3 50,

kvartal kr. 12:-, Lössnummer 15 öre.

### ANNONSPRIS:

1 text ..... 20 öre

per millimeter.

Textsida eller särskilt begärd

plats ..... 25 öre

Linköla Bloms Boktryckeri  
STOCKHOLM 1927.

## Tidevarvets Rådfrågningsbyrå för föräldrar

Regeringsgatan 31, 3 tr., Stockholm.  
Öppen dagligen kl. 11-15. Läkare träffas  
måndagar kl. 12-13, torsdagar kl. 18-19.  
Tel. Norr 8043. Besvarar även frågor per  
brev.

Dr. Adn Nilsson, Byråns föreståndare.

Ny  
Hälsövardsaffär  
**Samhällshygien**  
öppnad  
REGERINGSGATAN 31 III, Hiss.  
Tel. Norr 80 43.  
Affärstid kl. 11-15.  
Torsdagar 18-19.

**Mathilda Staël von Holstein**  
Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.  
Malmortorgatan 3, Stockholm.  
Telefon 244 88, Norr 244 19.  
Familjerätt, Hyresrätten, Testa-  
menten, Bouppteckningar. För-  
frågningar från landsorten beava-  
ras omgående.

**EVA ANDÉNS Advokatbyrå**  
Inneh. Eva Andén. Ledamot av Sveriges  
Advokatsamfund.  
Kerkulegata 14. Tel. 7570, Norr 183 36.  
f. d. La Vattugatan.  
STOCKHOLM.  
SPECIALTET: Familje- och arvskär.  
Brottnedgång och testamenten,  
förvaltningsuppdrag.  
Även skriftliga förfrågningar.

**TANDLÄKARE  
ELSA ARRHENIUS**  
Kungsgatan 6, Invid Birger Jarlagatan.  
Tel. Norr 20560, T. Bodsten: Norr 19315.

**Tandläkaren  
Emma Andersson,**  
Stureplan 13, I (Dagens Ny-  
heter's hus).  
Tel. Norr 3 47.

**Medicinsk och Elektrisk  
Hår- och Ansiktsbehandling**  
Brett, av värter, bruna fläckar, lik-  
nornar med violetta strålar. Gen. här-  
vård bortt. med elektrolytbehandling.  
Manicurer, Pedicures f. damer o. herrar.  
**Hilda Jonson**  
Gågat. 18. Tel. S. 332 99. Stockholm

**Klararestauranten**  
F. d. Klara Hushållsskola -  
Drottningg. 21 B. Tel. N. 25882  
Middag  
Helocnådd. För män, 70 kr.  
Teppour à la carte kl. 6-9.  
Arrangemang av:  
Bröllop, begravningar och festliga  
samkväm. Inneh. kl. 12 n. a. e. v. 2 fm.  
Klubblökar m. m.  
Allt till lägsta priser.  
Vårdsman O. A. Jansson.

# Huvudet högt.

För länge sedan fanns i en liten stad en lärare vars minne lever över även den sista av hans lärjungar. Han var så ofärdig, att hela hans kropp hölls samman med skenor och bandager. Han skulle icke kunna uttala en örfil, äldst försvåra sig mot närvisheter eller tilltvinga sig respekt. Men klassen älskade, vördade och fruktade denne krumpling. Där rådde ljudlös uppmärksamhet, alla gjorde sitt bästa. När nu granade elever tala om honom såga de: se det var andens makt!

Med den makten ha alla storverk ifråga om uppfostran utträttats. Alla misslyckanden bero på att kraften icke ståt i jämnhöjd med uppgiften. Man kan vilja påminna om personlighetens betydelse igen, när man ser hur Sveriges folkskolläraförbund värderar en lärares prestationer efter kön, och dekretarar att männen utför ett arbete som är värt bättre betalt än kvinnornas.

Man känner förbundets synpunkter från dess skrivelse i höstas till k. m. ut om ny löne reglering. Men folkskolläraförbundet vill inte bara ha bättre betalda platser åt männen, de önska också att få en större del av gemensamma platserna åt dem.

Dessa två mål skulle nås 1) genom att lärarna placeras i det allmänna lönesystemet för statens tjänstemän och 2) genom att tjänsterna delades upp i manliga och kvinnliga i lämplig proportion.

Detta förslag ha av utanförståendet och av lärarnorna själva befraktats som en kritik av lärarnornas arbete. Denna tolkning bestrider förbundet i en alla fakta bekräftande dementi. I själva verket har det kanske rätt. Dess talare äro måhända inte så överlägsna och självgoda som de ta sig ut. Man får ta deras aktion för vad den är: en ekonomisk offensiv, en taktisk åtgärd att kringgå Sverges lag.

Det gäller att komma in bland de statens tjänster där principen lika lön för lika arbete är rådande och ändå ge män och kvinnor olika löner för lika arbete. Det är nästan en gissgatta, men den är gissad förut.

Lärarnorna ha nu från staten en lön som på minimistadiet är 200 kronor mindre än den manliga. Sedan är kommunernas lönebidrag genomgående större till de manliga lärarna. I Stockholm har en lärare i högsta lönegraden 1620 kr. men sin kvinnliga kamrat. Vill man nu in i det allmänna lönesystemet måste man först bryta den hittills gällande principen att tjänsterna äro lika och kunna efter väl besittas av en man eller en kvinna. Annars skulle de ju få lika lön, och då skulle hela aktionen stanna vid större lön åt kvinnorna.

Man måste alltså arbeta på skäl för att kvinnornas arbete icke är likvärdigt och då kommer man med

fortsättningskolonerna, disciplinen bland gossarna på högre stadiet och gymnastikundervisningen.

Då kan man precis lika gärna säga att efter som barndomsåren, de första skolåren, äro enligt den nyare psykologien de för livet bestämmande, de så är småskolans uppgift den viktigaste. Skall betydelsen genast ge utslag i högre lön, så borde småskolans lärarkårer avlösas högst. Det har ju hittills varit skyddat för manlig konkurrens, men det kanske blev anordnada då.

Men skall man nu bryta sönder tjänsterna i manliga och kvinnliga, så gäller det då de rätta proportionerna. Mötets förhandlingar ha givit det intrycket, allt det gällde för lärarna att värja sig mot den kvinnliga kraftens överhandtagande, särskilt i Stockholm. I själva verket är ju den saken redan omskött. Männen ha nämligen ofantligt mycket utbildningsmöjligheter, och där på beror allt. År 1921 voro de kvinnliga utexaminerade lärarna 49.09 proc. av hela antalet. Nu äro två seminarier och flera parallellklasser i existerande seminarier slopade. För år 1927 gick det kvinnliga procentalen ner till 44. För år 1928 räknar man att det skall bli 37 proc.

För närvarande utgåra kvinnorna 40 proc. av hela lärarkåren, men den procenten måste ju nödvändigtvis minskas eftersom det inte kommer att finnas lärarinor för att hålla upp den. Männen ha alltså av staten ett kraftigt stöd i konkurrensen.

Sverges folkskolläraförbund uppstår endast en grupp inom kåren. Men den gruppen har enligt meddelande nu ökat med 600 medlemmar. Alltså 600 till som gå in för denna separata lönepolitik och för att byta likställighetsprincipen genom att häva upp sig som bättre och användbar pedagogisk kraft - låt vara att detta sker av lönepolitiska avsikter. Det är allvarsamt. Det finns den trösten, sådan den är, att f. n. ingen löne reglering tyckes kunna komma i fråga med ty åtröjande strider och örnvisitor.

Vi veta att lärarnorna tagit för bundets aktion och argumentering mycket hårt. Men de böra inte överdriva den psykologiska inverkan den kan ha. An finns väl saklig prövning i det här landet, och Sverges lärarinnekår har ett gott anseende som inte så lätt kan rubbas. Det finns föräldrar som uppskatta dem och barn som uppskatta dem, när de få lite förstånd. Och visserligen har politiken införd dåliga vanor i fråga om självgodhet och självberöm på andras bekostnad, men det är inte ändå så säkert att det gör så god effekt.

Nu börjar ett nytt läst. Lärarnorna kunna tryggt ta itu med sitt arbete i vissheten att de genom att fortsätta sitt goda arbete bland Sverges barn skola hävda sin ställning i Sverges land.

**Matlagningsskolan,**  
Hummelögatan 5 I  
LUNCH Middag  
Smörgåsar Smör, ost, sill  
varmrätt, kaffe 1 25 1 50  
Ny regim. N. 115 50. Kupongsystem.

**DAMER!**  
Vid beställning av klänningar och blusar  
vänder Eder förtroendefullt till  
**MODE-ATELJÉN**  
**Sigrid Andersson**  
(Inneh. K. Fredriksson)  
Västergatan 68, 4 tr.  
S T O C K H O L M  
Telefon: N. 68 10.

**Hällegårds Pensionat**  
Skärsåtra, Tel. 4, Lidingö,  
emottager gäster på längre och kortare tid.  
Även årgäster emottagas.

**Rosstorps Vilohem**  
Telefon Rönninge 258.  
Hög och ren luft, leviga träd och gott  
bord. Lämpligt för konvalenscenter. Även  
årgäster emottagas.

# Där martyrerna finnas.

Kristjånstjänstvägnarna internationell har en liten tidning, som för var gång den kommer bär märkliga bud från en värld i världen där alla tankar, och handlingar gå i rent motsatt riktning mot den stora strömmen. På sätt och vis kan den kallas martyrernas internationella lilla tidskrift, där så namnen på dem som lida fängelse och tortyr för sin vägran att göra vapenfrämst man får ett och annat brev från dem och några ord om deras öde.

När de kristna missionärerna i massa lämnade Kina inför den nationalistiska rörelsens flodvåg sådes: martyrerna äro icke här, de finnas på andra håll. Men, fortsatte man, lika lätt får man döma missionärerna för att de ge sig i väg, som man hade kunnat döma de första kristna om de gellt sig för tryckningen och offrat åt hedniska gudar.

Den som skriver detta vet för lite om missionärernas situation för att avgöra vad deras avresa betydde. Det har sagts att de skulle öka fabrikan för sin kristna kinesiska kyrka genom att stanna. Det har också sagts att många lärna sig övergå till stanna, därför att de kämlä Europas syndskuld mot Kina som sin egen.

Där om är icke lätt att döma. Den kristna missionen ma ha martyrer eller icke, säkert är att pacifismen har dem, och att det i många fall är kristendomen som tvingar dem.

Ett par utdrag ur en brevväxling mellan kristjånstjänstvägar ma tillstå att de ge ett par vad sortsmånösk här är frågan om:

- Jag skriver till er efter ett samtal med min kapten, skriver en ung polsk kristjånstjänstvägar till en kamrat. Vi äro här tre bröder som vägra, och vi skola nu rannsakas för vår vägran. Alla tre ha vi erfarit stor glädje att lida för Gud och den gudomliga sanningen, och vi äro beredda på allt. Må Guds vilja ske och må han styrka oss.

Först talade jag med löjtnanten, han förstod mig helt och höll med mig, men han uppskattat livets fördelar för mycket. Sedan talte jag med kaptenen och sergeanten, de voro rädda för fängelse. De talade alla med stor värdnad till oss så som när den besitte sade till Kristus: Vad har du med oss, du Guds son? Gläd dig broder, det onda böra sig för oss. Vi talade med korpralerna, en av dem var flentlig men blev övertygad och bad att få en bok. Vi talade med soldaterna, de tyckte alla som vi och lyssnade med fröjd.

Denna vägnare har med sina två kamrater varit en längre tid i hårt fängelse men är nu frigivnen. En annan som skriver till Internationella sekretärerna för att bli medlemm kallar sig: en f. d. soldat som slogs mot sin vilja.

År 1918 fick jag i skyttegravnen Romain Rolands manifest: ovan stridsvimmel. Det var som ett ljus

**Kvartslampa 1:50**  
Diastem 2:-, Ultravioletta strålar.  
Mångfärgt parolk. Läk. rek.  
**Elektriska Central Institutet,**  
Stureplan 13, 4 tr. Hiss A. Gustafson.  
Tel. Norr 197 92.

**Berliner Bock Dricka**  
Damerans Favoritdryck.  
Måltidsdriker.  
**RÅSUNDA BRYGGERI A.-B.**  
Tel. Hagalund 10, Postadr. Råsunds

**Olga Elmdahl**  
Modemagasin  
Kungsgatan 53, Tel. 108 51  
STOCKHOLM.

**KAMERA OCH FILMS,**  
låt framkalla och kopiera hos  
**MOLANDERS**  
Regeringsgatan 11.  
Bästa och snabbaste utförande.

för mig. Men man är inte alltid redo för offer - min mor och min styvfar väntade på mig. Vid 19 år synes en levigt skönt, och jag visste att my och oömhärliga kulor väntade till offer skulle vara förgivnes.

Man hoppades också det skulle bli det sista kriget. Fär mig var det det sista. All till till våld har gått ifrån mig, även det revolutionära och jag avger härmed löftet: Vad slugs order jag må få, från vilken siden må komma, så är jag besluten att icke vilja, följderna må bli vilka som helst.

Kommer ett nytt krig, då har jag fått nog av denna barbariska värld och lämnar den gärna.  
 Det är givet att den nya franska civila värmpolitikslagen som sorgligt nog har namn efter en socialist: Paul Boncour, skall ha utsträckt kristjånstjänstvägar rörelsen till nya befolkningsslayer. Den drar ju på hela folket i krigsorganisationen även kvinnorna och den tillåter ingen samvetslöshet.

Romain Rolland skriver om den saken: denna vanvetliga lag som anlagits av deputeradekammaren kommer att åstadkomma vad intel facytiskt eller imperialistiskt enskilda hittills förmått i Europa. Det betyder att göra hela nationen till slavar från vägnan till gravnen. En nation som underkastar sig detta är icke värd att respekteras. Lagen vägnar att dra in kvinnorna som icke hava rosträtt.

Pacifisten Madeleine Vernet påpekar att kvinnorna icke böra opponera mot lagen såsom rösträttslösa, om det betyder att de med rosträtt gärna vilja bli värmpolitiska. Vi pacifister kunna icke köpa oss rosträtt med löftet att gå in i den militära organisationen.

En annan kvinnlig pacifist skriver: vi hälsa detta genomfick, vi som av respekt för personligheten inte vågade pressa våra söner till att bli vägnare och sågo dem handla mot våra käraste önskingar. Nu äro vi själva mobiliseringspliktiga. Nu komma de mödrar som beslutat att förtidigt lämna handla för egen räkning, ansluta sig till kristjånstjänstvägar internationalen och själva bli ett levande exempel. Vi kristjånstjänstvägnare mödrar, hälsa varandra.

I England tyckas pacifisterna mer och mer under händernas tryck beträda den personliga kristjånstjänstvägnars väg. Föreningen har blivit så stor att man börjat bilda lokalavdelningar till ett antal av bortåt 60. Inom de olika kyrkosamfundet växer övertygelsen att detta är vägnan att gå. 130 präster ha blivit kristjånstjänstvägar och inom Independent Labourpart agiterar man för att varje medlem skall äga personlig kristjånstjänstvägnan, vilket är något mera än en partiresolution. Man räknar många framstående bland vägnarna i England även inom vetenskapen.

I Sachsen har pacifisterna samlat namn på en lista, varje namn betyder personlig kristjånstjänstvägnan i all riket, även försvarsrik. Listan cirkulerar i 32 städer och fick 90,000 namn på 3 mån. Insamlingen fortsätter.

**Outdömaner,** 2 hädd, mont. 138:-  
Schlängor 26:-, Liggfåtöljer 60:-, Duchatel 30:-, Madraser 8:-, Flok, Kroll-pilint 65:-, Tegel 450, Tränål 30 öre, kgår be realistiska.  
**DANIELSSONS VERKSTÄDER,**  
Melargatan 6 (staten av Södermannagat.)  
Stockholm. (Stad. 1865.) Tel. Söder 766.  
Köp direkt av faktman!

**Damfriserings-  
salong**  
Kornhamnstorg 2, 1 tr. Tel. N. 844.  
Shingling, Ansiktsbehandling  
Manicure.

**Framkalling,**  
kopiering och förstoring av amatör-  
bilder utföras bäst hos  
**PETERS, Stureplan 4.**





# Samarbete och samvinst.

(Forts. fr. sid. 1)  
viktig punkt, är man till en början fredsad att anse det som en löjlighet, en hushållsangelägenhet som talas om husmodrarnas emellan men inte angår den offentliga världen. Talarinnorna på konferensen gjorde all för det vederlägga denna uppfattning.

**Tvåtten.**  
I de nordiska länderna, sade den engelska representanten, tvättar man en gång i månaden eller varannan, var tredje månad. Men hos oss återkommer varje vecka detta tunga och mödosamma arbete. Det har större betydelse för kvinnornas utveckling än man kan tro. Om det sviftades från denna skulder skulde de få mera tid till sin utbildning, till att lära sig tänka och deltaga i allmänna angelägenheter. Kooperativa tvättstugor ha efter en ytterst ringa, privat början upprättats särskilt i Liverpool och varit utomordentligt välgörande verkan. Istället för att hålla på och tvätta inom det egna trånga och övverkäma köket, där barnen kanske också måste vara, antingen de äro friska eller sjuka, får husmoderna nu använda sig av det med praktiska anordningar försedda, med elektrisk drif utrustade kooperativa tvättstugor. Vi borde komma därhän att alla skulde få råd att begagna sig av detta och kunna leva ett liv som är värt att leva. Vi måste söka förbilliga drifens så långt. — Ja men kvinnorna äro ända sin tvätt, invänder en tysk herre vid min sida, de tro inte att den blir ren om de inte få ha den under egen kontroll. «Min tvätt är vitare än din». Den glädjen skall de inte låta beröva sig, åtminstone en del av tyska kvinnorna. — Nå det är en sak som de också måste lära sig.

**Prispolitiken.**  
Den praktiska prispolitiken inom kooperativen var också föremål för konferensens uppmärksamhet. Man var i allmänhet enig om fördelarna av den nu tillämpade metoden med jämförbara låga priser och låg återbitning. I Tjeckoslovakiet har överskottet på återbitningen till och med delvis använts till upprättande av hem för klena barn eller andra väl förtjänta ordningar. I England som hittills tillämpat jämförbarhets låga priser och motsvarande hög återbitning har man alltmot åter börjat inse fördelarna av ett motsatt förfarande. Detta har lett till se inte minst för medlemsantalets ökande.

**Agitationen.**  
Därmed rö vi inpen på frågan om agitationen. Den bedrivs ganska energiskt i en del länder, särskilt från kvinnornas sida. «En hel generation har gått oss förhand genom kriget», säger en ung representant för ett av de krigförande länderna. «Vår generation, som utslätt krigets förtäring, står inte att vinna för kooperativen eller andra allvarliga frågor. Den vill vederkveja sig med film och jazz. Vi försöker därför att ägna oss åt barnens fostran för att de må kunna ingripa, när de gamla inte längre stå kvar.»

**Måltidsdryck som hälsokur.**  
Ehrlidare män av Fruktalt-Fruktalt-serien, som är en läskande och härlig kölddryck, som piggar upp aptititen och befärdar blodet, återtar renhet och upprättar blodet, befärdar magen och tarman från otygliga känslor, stärker dess skadliga utsöndring, stärker sin rörelse bort, värmer underlägsna grundskakan till dalg blåsa; hela organismen väcks på fören.  
Driick därför dagligen Fruktalt-Serien. Pris pr. fl. kr. 2.50; molnårens 25 fl. minneration. Behålls i apotek, hos drog, bärghandl. m. f. Cedersteds Tekn. Fabr., Stockholm.

**Den politiska ställningen.**  
Ett av de stora problem, som kooperativen just nu har att kämpa med och som satte sin prägel på diskussionerna vid såväl internationella kvinnogilleskonferensen som den stora allianskonferensen, är dess ställning till klasskampen. Enligt de s. k. Rochdaleupprörarna skulle hittills allmänt omfattande grundsatser för kooperativen naturligt till sitt väsen, såväl vad klasser som raser och folk beträffar. Emellertid ställdes från tjeckoslovakiskt och ryskt håll fördringar på, att kooperativen för att kunna håvta sin ställning inom det kapitalistiska samhället och genombryta detta borde arbeta i närmaste anslutning till arbetarörelsen. Emot detta krav restes starka protester. Denna motsättningsrörelse dock äro svårigheter av ett samarbete med Ryskland och det övriga Europa, en motsättning som kommer till synes på skilda områden.

**Kooperativens inflytande.**  
Även andra motsättningar kunde skönjas under konferensen men av fredlig art. Berättelsen om fröken Andersson, föreståndarinnan för en svensk konsumtionsförening vilken börjat sin affär i en vedbod men ändå lyckats föra den framåt och själv övade ett stort och gott inflytande på trakten's befolkning var den enda. Å den andra skildringen av det inflytande som kooperativens målsmän valt på världens förhållanden i de ekonomiska problemen. I den förberedande kommissionen till den ekonomiska världskonferensen var fru Freundlich, Internationella kvinnogillesförbundets ordförande en av de tolv viceordförarna. Bland deltagarna var också den för svenska väikåden kooperativa generaldirektör Anders Orm. Såväl ekonomiska konferensen som internationella handelskamarmötet i Stockholm i är underströkt till fullo den åsikt, som kooperativen hyllar som en av sina förnämsta grundsatser, nämligen att alla mellanfolkliga tullmurar böra borttagas, att handlet inte skall vara krig utan ett enda stort försäms behov. Tillfredsställe. Sända har denna kooperativa uppfattning inför det mesta världens proklamerats från det mest auktoritativa håll.

**Propagandaställningen.**  
I samband med konferensen var en internationell press- och propagandaställning anordnad i konserthuset. Den gav en god bild av framstidskrådet inom kooperativen i skilda länder. Bland talande siffror kunna nämnas Danmarks, där t. ex. den kooperativa fiskeexporten utgör 82 proc. av all fiskeexporten, exporten av mejerivaror 90 proc. och det äggexporten fördubblats på fem år. Även Finland visade fina siffror, där bland annat den kooperativa mejerieriskporten utgjorde 90 proc. av landets samtliga export.

Man brukar ofta gentemot kooperativens möjligheter i Sverige anföra att ett så gles befolkad land inte har på längt när samma utsikter som exempelvis det kooperativa ministerlandet Danmark. Emot detta påstående är kooperativens storartade utveckling i det gles befolkade Finland ett gott argument.

Carin Hermelin.

# Demokratins latin.

Tidevarvet har upprepad gånger ägnat sin uppmärksamhet åt Esperanto. Det har också gång på gång förelagt någon särskild närvaligande anledning att ta frågan om ett gemensamt världsspråk under behandling. Kanske äro dessa ofta så kommande anledningar att tecken på att den period i esperantos historia nu är inne, då det också för det allmänna medvetandet börjar bli omöjligt att längre undgå dess närhet. Som i de flesta rörelser utveckling kände den tidpunkten har kommit då det inte längre är några försäglingsmän som ägna sina krafter åt dess befrämjande. Den står up som flammor vilka stultigen lysa vägen också för de tillgittiga.

Det är i denna vecka dubbel anledning att åter få slå sina blickar på världsspråket. För det första pågår i Stockholm den hittills största internationella kooperativa kongress i världen med representanter från 46 länder. De int nationella konferenserna alla svårigheter utspelas åter, andlösna talningar till tre-fyra språk, av vilka ändå halva av deltagarna förstå ytterst litet, halvförstådda resolutioner missförstådda ändranden. En betydande händelse var när en av deltagarna begärde ordet i en ordningsfråga för att få säga, att de som yttra sig i diskussionen inte skola begagna sig av de förhållanden att den för tillfället tjänstgörande ordföranden bara förstått engelska för att börja tala om helt andra frågor än dem diskussionen är ämdad att röra sig om.

För det andra har Stockholm just i dagarna besök av ordföranden i världsförbundet för esperanto dr. Edmond Privat från Genève.

I Genève har vi ju varenda dag anledning att beklaga de missförhållanden som språkförbistringen medför vid internationella sammankomster, säger dr. Privat. Men även i Genève är det ledningspunkten för internationella förhandlingar är ju snart sagt alla delar av världen numera besökta av internationella konferenser av olika slag och man borde därför litet varans snart ha upplevt obekvämligheten det suvarande systemet.

Det har man också gjort på de flesta håll. Jag är bara förvånad över att Sverige med sin i högsta grad kulturärvade befolkning — ja, jag vill påstå att den till och med överträffar Schweiz', som annars har ett högt anseende att Sverige inte vi, sitt mera intresse får experit.

I England t. ex. är esperanto infört som obligatoriskt ämne i minst en folkskola i vardera av tolv städer däribland Liverpool och Manchester. Det är gjort som försk. I Tyskland ha 62 folkskolor esperanto som undervisningsämne, i några är det visseligen frivilligt men säkerligen har en tredjedel av dessa skolor språket som obligatoriskt ämne. Tjeckoslovakiens parlament har beslutat att närhelst minst fyra föräldrar skola sig esperanto må förekomma i deras barns skola skall det införas som frivilligt ämne.

Vid 108 radiostationer ses utändningarna varje dag eller vissa dagar under vistad på esperanto. Internationella radionkonferensen uttalade sig för spridande av esperanto och det samma är förhållandet med åtskilliga internationella kongresser. Franska vetenskapsakademiens medlemmar ha utskrivit ett uttalande för esperanto, och genom franska handelskammarens tillskyndan är det antaget som frivilligt ämne vid samtliga handelskolor i Frankrike. I engelska och amerikanska skolor har man anställt intressanta försök med esperantoundervisning. Det har visat sig att engelska barn som först lärt esperanto är det sedan på två år uppnått mycket bättre resultat i franska än barn som lärt franska i tre år utan föregående esperantoundervisning. Det är nämligen mycket ändamålsenligt att börja med det Blåste

# Faderskapets tragedi.

Av Ruth Persson.

(Forts.)  
Men bokhållaren fortsatte: «Känner jag dig rätt blir det vad julkäpp hon får. Åtminstone av dig. — Stegarna liten!» Och då fann Anders sig åter. — «Visst inte», ljög han fränkt. «Jag har just sett ut hunden därborta åt henne.» Och han pekade på en brun björn i ett av fönstren. Flick den inslagen. Beundrade och gick i släktkap med flickan, som tog hand om björnpaketet med en oskuldsfull och menlös blick bort mot bokhållaren.

Anders kände sig som segerherre. Där hade han gett dem ett gott nyp-Gaphalsarna! Och på hemvägen begynte han anförtro sig åt flickan. Det kändes riktigt gott för honom att en gång få tala allvarsamt om allt detta, som tygde honom. Och flickan visade sig vara mycket förstående. Hon följde med honom in till fostermordern, skämdade med den lilla och förmådde henne att gå till honom och kalla honom far och bli språksum gent emot honom. Fostermordern bjöd på kaffe, och Anders ståt där och såg på flickan och barnet och den gamla, och kände sig ljus och stilla till sinnes. — «Han skulle verkligen börja stunda sig nu och bli ordentlig. Det kunde sannerligen vara på tiden.»

Och så blev det jul. Och i tidningarna stod att läsa förlovringen mellan henne, som det ståt en sådan strid om, och honom, som ingen i trup haft en aning om förut. Och med Anders städning har det sig inte bättre, än att han från och med så annars till och med tred. Längderna var fullt nykter mer än tre hela dagar och två halva. Bokhållaren reste hem, men han kom tillbaka igen. Och söndagen efter trettondagen gjorde Anders och hupp upp sitt mellanhavande med varandra fullständigt under ett betaste och långvariga slagsmål, som ståt där i trakten i mannaminne. Och sen blev det som före rivalskapet, utom att Anders på något sätt kände sig stukad och led vid sig och hela världen.

Han satt på sin timmerlass olustig och rellig och gat knappast nika till hälsning mot den lille, när han kom förbi henne. Hon var nu så pass, att hon kunde leka ut, och han sig henne så gott som dagligen, där hon stylvade omkring hemma vid fostermorderns stuga. Det hade varit dimmig och regnig väderlek den vintern, så vägar och gårdsplaner voro lösa och upbrädda, och han såg, hur hon så ständigt hade svårt för att få galoscherna att bli sittande på ett par vanliga små lack-skor.

«Också ett sätt att klä ut gyltlen», tänkte han en dag. Men det skulle väl vara fint kunde han förstå, för sådana voro ju bevars fruntimmer. Och med det samma kom den tanken: att tösen var hans, och om han ville, så hade han rättighet kolla henne ett par ordentliga trätofflar och bestämma, att han skulle använda dem. Och minnsann skulle han göra det. På kv och på trots. Ty hade han en faders skyldigheter, så hade han också en faders rättigheter. Och sannerligen skulle han begynna göra dem gällande någon gång allt emellanåt.

Men fostermordern försäkrade; det var inte för finbetens skull, som den lille gick klädd i låga lackskor och galoscher bland sörjan på gårdsplanen. Han finge betänka, att moderns tjänarinneföll inte kunde räcka till så värt mycket ut över de tio i månaden, men var skyldig betala kontakten. Och ett par nägor-lunda snygga skor och galoscher var det nödvändigare med åt den lilla än det var med ett par trätofflar, så länge hon var så liten. Ty ville man så kunde man ju hålla henne inomhus den tiden väglaget som alla värt. Men hade hon ett par trätofflar, så naturligtvis —

Ju, hon skulle få ett par. Och det fanns annat också, som den gamla gjorde honom uppmärksam på att gott kunde behövas och som han rundhätt lovade att skaffa allt efter hand, som han fick råd.

Folk sade: Anders begynder bli män om sin tös. Och man log mot honom och varandra. Ty var det inte det man alltid trott. Det kommer nog att bli gott mellan honom och fastnäm en gång.

Men vad folk tänkte sig inte Anders. Han såg endast deras leenden, när han stod och köpte in sina barnsaker, och tröttest reste sig stort och väldigt och fylde honom helt. — De flimade. Han skulle minnsann ge dem något att flim på. Och han begynte taga sig an den lille ä barna öppet. Band fast henne på pakethållaren och cyklade iväg med henne tvärs genom hela stationssamhället ut till föräldrarna i Venhusen. Ty, som han sade, han finge väl låta henne bekanta sig med släkten. Och han fröjände sig skadeglatt åt det uppspände han väckte. Det var just precis så stort som han önskat och väntat sig det skulle bli.

(Forts.)

**Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad**  
Höstkurs 19 sept.—10 okt.  
Minimilörd 25 år.  
Begar prospekt hos **Rektor Honorine Hermelin, Fogelstad, JULITA.**  
Medborgarskolan ordnar på platser där så önskas, 3-dagars kurser i medborgarskaps, müstetknik etc, med Fröken Elba Holgersson som föreläsare och ledare, efter den 10 okt. Ansökan härmed göres vid Medborgarskolan, som lämnar närmare upplysningar.

**Sjukvårds- och Förbandsartiklar**  
Kirurgiska Gummivaror, Bandager alle slag, Elektriska Hjälpapparater, Induktionsapparater, Aderbräckstrumpor, Bräckband, Ryggställare, Grossskorsetter och Girdlar, Bröstbälten, Lungskyddare, Skållskäppor, Liggstolar, Daminador, Barncaraktistiska alla slag, m. m. Besök eller tillkvi oss. Illustrerade kataloger gratis.  
**Magasin Special**  
Vesterlånggatan 66 (Inget i Poängen)  
Bilger Jarlkatan 9  
STOCKHOLM